

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 7 КЛАСУ

Таміла Яценко,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-6121-7495>

 tamilakod@ukr.net

У статті актуалізовано проблему реалізації компетентнісного підходу в літературній освіті Нової української школи. Акцентовано на важливості компетентнісного потенціалу сучасного програмового та навчально-методичного забезпечення шкільного курсу української літератури. Коротко схарактеризовано чинну модельну навчальну програму з української літератури для 7–9 класів закладів загальної середньої освіти, розроблену авторським колективом Інституту педагогіки НАПН України, щодо кореляції її результативного складника з сукупністю одинадцяти ключових компетентностей. Представлено модель чинного підручника української літератури для учнів 7 класу закладів загальної середньої освіти, зміст і структура якого оптимально сприяють формуванню ключових компетентностей, визначених у новому Державному стандарті базової середньої освіти. Наголошено, що концепція підручника передбачає компетентнісно орієнтовану модель організації навчальної діяльності, що ґрунтується на реалізації читацькоцентричного і текстоцентричного принципів, урахуванні вікових особливостей художнього сприймання учнів-семикласників, їхнього читацького та суб'єктного досвіду. Окреслено особливості поетапної організації компетентнісно орієнтованої читацької діяльності семикласників. Подано зразки навчального матеріалу підручника української літератури для 7 класу, зокрема докладно розкрито змістове наповнення різних дидактичних рубрик, для ефективного формування одинадцяти ключових компетентностей учнів. Визначено методи і прийоми методичного апарату підручника (компетентнісно орієнтовані запитання і завдання репродуктивного, частково-пошукового та проблемного характеру), що сприяють формуванню компетентного читача, актуалізації читацького та суб'єктного досвіду, предметних знань, активізації самостійної аналітичної діяльності учнів у процесі аналізу та інтерпретації художніх творів, поглибленню вмій власних оцінних суджень.

Ключові слова: Нова українська школа; 7 клас; українська література; модельна навчальна програма; підручник; художній твір; ключові компетентності; учні; компетентний читач.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Вагомим чинником реалізації компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті є підготовка нового програмового та навчально-методичного забезпечення в контексті освітніх завдань Нової української школи, унормованих у Державному стандарті базової середньої освіти.

У сучасних реаліях акценти процесу засвоєння учнями змісту програмового навчального матеріалу зміщено з предметних на життєві. Тому компетентнісне навчання в шкільному курсі української літератури передбачає не лише здобуття учнями предметних знань, умінь і навичок, а й здатність школярів до їх практичного застосування.

Дидактико-методичний потенціал чинної модельної навчальної програми «Українська література» для 7–9 класів закладів загальної середньої освіти забезпечує можливість формування ключових компетентностей учнів (Яценко, 2023). Компетентнісний аспект програми зосереджено в її результативних, змістових і процесуальних складниках. Зокрема, змістове наповнення рубрики «Очікувані результати навчання» як інтегрований результат шкільної літературної освіти – знань, умінь, навичок, читацького досвіду та ціннісних ставлень – корелює із сукупністю 11 ключових компетентностей, сформованість яких конкретизується через усну взаємодію (слухання); сприймання, аналіз, інтерпретацію, критичне оцінювання текстів (читання); висловлювання думок, ставлень (говоріння); власна мовна творчість (письмо).

На досягнення освітніх цілей компетентнісного навчання орієнтує підручник, зміст і структура якого оптимально сприяє послідовному формуванню ключових компетентностей учнів. В основу підручника чинного підручника української літератури для 7 класу авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України покладено методичну систему різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань, поетапно реалізовану з метою формування компетентних читачів, які здатні осмислено сприймати зображене у творах, висловлювати власну критичну думку про прочитане та застосовувати здобуті предметні знання й уміння в нових навчальних і життєвих ситуаціях (Яценко, Пахаренко, Слижук, Тригуб, 2024).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники проблеми підручкотворення (Т. Алексенко, Н. Бібік, Н. Бондаренко, М. Бурда, М. Головка, Н. Гоголь, Н. Голуб, О. Горюшкіна, В. Мартиненко, В. Новосолова, П. Мороз, О. Онопрієнко, О. Пометун, В. Пахаренко, О. Савченко, О. Слижук, І. Тригуб, Т. Яценко та ін.) суголосні щодо актуальності питання відповідності змістового наповнення шкільних підручників компетентнісній освітній парадигмі. Слушним залишається твердження О. Савченко, що «принциповою інновацією у створенні підручників нового покоління є потреба взаємопов'язаної реалізації ключових і предметних компетентностей у процесі опрацювання текстів різних видів, які відповідають пізнавальним потребам і можливостям сучасних дітей» (Савченко, 2019, с. 65).

Аналіз досліджень проблеми сучасного шкільного підручкотворення, зокрема й у літературній освіті, свідчить, що підручник повинен створюватися як дієвий інструмент компетентнісного навчання.

Мета статті – розкриття змісту і структури компетентнісно орієнтованого підручника української літератури для 7 класу Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. У підручнику «Українська література. 7 клас» авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України № 124 від 05.02.2024), що пройшов апробацію в пілотних класах НУШ, запропоновано практичний інструментарій щодо формування ключових компетентностей учнів (Яценко, Пахаренко, Слизук, Тригуб, 2024).

Концепція підручника передбачає компетентнісно орієнтовану модель організації навчальної діяльності, що ґрунтується на реалізації читацькоцентричного і текстоцентричного принципів, урахуванні вікових особливостей художнього сприймання учнів-семикласників, їхнього читацького та суб'єктного досвіду.

Компетентнісно орієнтовані запитання та завдання в структурі підручника спрямовані на формування інтерпретаційного, аксіологічного та творчо-мовленнєвого компонентів предметної читацької компетентності: уміння застосовувати теоретичні знання в процесі аналізу художніх творів; асоціювати художню дійсність із власною життєдіяльністю (визначати особистісно значимі цілі та способи їх реалізації); здатність формулювати оцінні судження щодо вивчених творів тощо.

Розвитку компетентних мовців, формуванню ключової компетентності «Вільне володіння державною мовою» як здатності учнів здійснювати комунікацію в усній формі на основі знань лексики, граматики і норм сучасної української літературної мови сприяє змістове наповнення рубрики означеного підручника «Мовна скарбничка». Так, у процесі вивчення поезії В. Симоненка «Лебеді материнства» для збагачення словникового запасу семикласників подано завдання: «За QR-кодом або посиланням <https://goroh.pp.ua/> ознайомся з онлайн-бібліотекою словників. Уточни тлумачення слів: мріти, лиман, сургучевий, досада, марево, мавка. Поясни значення образів, створених цими словами у вірші». Аналогічні зразки формування цієї ключової компетентності представлені під час вивчення уривків із повісті Н. Малетич «Щоденник Ельфа»: «Прислівник шкереберть означає «сторч», «догори ногами». А фразеологізм летіти шкереберть – відбуватися усупереч звичаєному порядку»; повісті А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука»: «Слово детектив багатозначне. Детективом зазвичай називають один із різновидів художніх творів, кінофільмів, коміксів тощо. Детектив за фахом – це спеціаліст із розслідування злочинів, агент розшукової поліції, слідчий. У цьому значенні слово має багато синонімів: нишпорка (розмовне) – людина, яка надмірно цікавиться всім, потай слідкує за ким-небудь; сищик (розмовне); шпигун – людина, яка займається вистежуванням, розшуком».

На формування ключової компетентності «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами» орієнтує «Літературознавчий словник». Наприклад, навчальна тема щодо текстуального вивчення автобіографічної повісті А. Дімарова включає пояснення слова іншомовного походження: «Теплим гумором пройнята й автобіографічно-пригодницька повість «На коні й під конем». Це повість-тетралогія (від грецьк. чотири), бо складається із чотирьох частин».

Здатність застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті передбачає ключова математична компетентність. На її формування орієнтує методичний апарат підручника. Так, у процесі опрацювання повісті К. Штанко «Драconi, уперед!» у рубриці «Поміркуй!» запропоновано завдання: «Від Домінуса Верби Михась довідався, що фруктові драconi виростають до сорока дев'яти метрів завдовжки, а квартира Вербицьких має тридцять два квадратні метри. На скільки квадратних метрів родині треба буде розширити своє житло, щоб Хома вільно в ній почувався?»

Навчальний матеріал до теми вивчення повісті Олеся Бердник «Хто зважиться – вогняним наречеться» поглиблює рівень сформованості ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій: «Фантастичне завжди тісно пов'язане з реальним. Персонажі твору шукали метеорити, які, на їхню думку, упали в Чортовій Долині. Наукою офіційно зареєстровано падіння 43-х метеоритів на території України. Найбільшим у всій Європі вважають Іллінецький метеорит, який упав на території сучасної Вінниччини 400 млн. років тому».

Завдання рубрики «Читай і досліджуй!» сприятиме вдосконаленню вмінь самостійної дослідницької діяльності семикласників, здатності формулювання доказових висновків на основі здобутої інформації: «Багато українських науковців і космонавтів, зокрема С. Корольов, В. Челомей, Л. Каденюк, М. Яримович, І. Богачевський, Б. Гнатюк, присвятили своє життя дослідженню космосу. Підготуй презентацію про одного з них».

Формуванню наукового світогляду учнів як основи означеної ключової компетентності сприятиме пізнавальна навчальна інформація рубрики «Читацьке дозвілля»: «За QR-кодом здійсни віртуальну екскурсію Національним музеєм космонавтики, що в Житомирі. Це рідне місто українського авіаконструктора, видатного науковця в галузі ракетобудування та космонавтики Сергія Корольова. Уяви себе відважним підкорювачем космічних глибин і пройди під величезним космічним кораблем, детально роздивися уламки метеорита, місячний ґрунт та дізнайся, яку їжу в тубиках беруть у політ космонавти».

Важливою особистісною якістю сучасної людини є інноваційність. Розвиток цієї ключової компетентності передбачено на етапі узагальнення під час вивчення творчості О. Бердника, зокрема рубрика «Підсумуй!» містить завдання: «Склади кілька порад мандрівникам, які вперше потрапили на незнайому планету».

Підручник має вагомий дидактичний матеріал для формування ключової екологічної компетентності. Розумінню важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства сприяє навчальна інформація, із якою учні мають можливість ознайомитися, вивчаючи повість Г. Пагутяк «Королівство»: «У сучасному Львові збереглося кілька давніх парків, серед них і «Погулянка», заснований ще в XVII ст. Нині це лісопарковий комплекс із гарною центральною алеєю, уздовж якої виблискують штучні водойми»; «Медова печера, або Медунка, розташована на східній околиці Львова в історичній місцевості Майорівці. На цьому місці в XIX ст. працювала каменоломня. Через видобування жовтуватого, як мед, вапняку й утворилося кілька підземних залів».

Опанування основ цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечно використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях – це вміння, що в основі ключової інформаційно-комунікаційної компетентності. Для поглиблення рівня її сформованості в підручнику зокрема передбачено роботу із застосуванням цифрових сервісів. Наприклад, виконання творчого завдання рубрики «Читай і досліджуй!»: «Підготуй інформаційний постер за повістю А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука». Проілюструй ланцюжок подій, місяця, де вони відбувалися, і взаємозв'язки між персонажами. Ти можеш намалювати постер, зробити його у формі печворка або ж скористатися сервісами «Canva»; навчальна інформація «Читацького дозвілля» до оповідання Н. Малетич «Усе шкереберть. І у цьому є сенс...»: «Тобі, напевно, буде цікаво дізнатися, як твої ровесники й ровесниці ведуть блоги та розповідають у них про прочитані книжки. За QR-кодом ознайомся з таким блогом».

Особливої значущості в сучасних реаліях має розвиток ключової компетентності «навчання впродовж життя» – здатності опановувати вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, виявляти вміння працювати самостійно чи в групі. Формування цих особистісних якостей передбачено в підручнику на етапі актуалізації опорних предметних знань на уроках вивчення поезії В. Симоненка «Лебеді материнства»: «Ти вже знаєш, що існують різні жанри лірики: інтимна (виражає особисті почуття людини — любові, дружби); пейзажна (утілює переживання, викликані картинами природи); філософська (роздуми про сенс життя, добро і зло, вічність); громадянська (почуття і роздуми, викликані суспільними проблемами). Різновидом цього жанру є патріотична лірика – вираження почуттів до Батьківщини, рідної нації. Пригадай патріотичні поезії, відомі тобі з попередніх класів». Творче завдання «Читай і досліджуй!» до повісті Г. Пагутяк «Королівство» також поглиблює сформованість ключової компетентності «навчання впродовж життя»: «Часто фентезійний світ стає основою для спілкування цілих спільнот фанатів. Скажімо, серія пригодницьких романів-фентезі британських письменниць під загальним псевдонімом Ерін Гантер «Коти-вояки» («Wartios») має понад 30 мільйонів фанів у всьому світі. Якщо тебе зацікавило це товариство, за допомогою QR-коду приєднуйся. Фентезійний світ «Королівства» не менш різноманітний і захопливий, а котячі лицарі короля Сиволапа не менш войовничі. Тому разом з однокласниками й однокласницями поміркуй над продовженням їхніх пригод і напиши за мотивами цього роману-фентезі фанфік».

Розвитку ключових громадянської та соціальної компетентностей, що передбачають формування національної свідомості, гуманістичного світогляду і плекання патріотичних почуттів, виховання національних і загальнолюдських цінностей, сприяють найбільшою мірою художні твори тематичних розділів «Пісенна лірика», «Історичне минуле України», «Ми – українці», «Сучасна українська поезія про війну». Так, у розділі «Патріотичні пісні літературного походження» подано запитання: «Який провідний мотив утверджено в пісні? Чи актуальний він у наші часи? Чому? Які головні заповіді та життєві ідеали воїнів УПА проголошено в пісні «Зродились ми великої години...»? Порівняй славень ОУН і вивчений торік славень України «Ще не вмерла Україна...». Які спільні мотиви й образи в цих творах, а чим вони відмінні?».

На уроках вивчення сучасної поезії про війну в рубриці «Мистецькі діалоги» запропоновано навчальний матеріал: «Сучасний український художник Михайло Дяченко створив символічний цикл цифрових портретів «Хрещені вогнем». Тут пізнаємо постаті київського князя-воїна, бійця УПА, козака Голоти, священника-героя, який дзвонами Михайлівського собору в ніч, коли розпочалися події на Майдані 2013 р., скликав людей піднятися за правду. А також бачимо образи волонтерки, військовика, дівчат-воячок. Вони належать до різних епох, але всі «хрещені вогнем», усі захищали чи й нині захищають Україну».

«Літературознавчий клуб» до повісті А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука» акцентує на історичних паралелях: «Сучасні події твору тісно переплетені з історичним минулим. У повісті згадується про Олесь Добрянського-старшого, який був учасником бою під Крутами 29 січня 1918 р. Тоді відбулася кривава січа між російськими більшовицькими військами капітана Муравйова й українськими загонами, сформованими з юнаків Київської військової школи імені Богдана Хмельницького та молодих національно свідомих добровольців. Упродовж шести годин тривало їхнє протистояння натиску професійної російської армії. Майже 100 молодих українських патріотів загинули, інші ж були захоплені в полон і розстріляні або ж, як Олесь Добрянський, вислані до Сибіру. Гідним нащадком свого прадіда став Олесь Добрянський-молодший. Він учасник Революції гідності, що розпочалася в листопаді 2013 р. в Києві на майдані Незалежності. На захист своєї землі стали тисячі українських добровольців, яким небайдужа доля нашої держави. Саме таким автор змалював Олесь Добрянського».

Глибокому осмисленню змісту художнього твору як явища мистецтва сприяє читачка діяльність, спрямована на розвиток ключової культурної компетентності. Рубрика «Мистецькі діалоги» включає пізнавальний матеріал для розширення світогляду школярів. Так, для розуміння життєвих реалій, які знайшли художнє відображення у повісті В. Чемериса «Вітька + Галя...» у доступній для семикласників манері подано такий навчальний матеріал: «...події відбуваються в 60-х роках ХХ ст. Це інша епоха з її реаліями та традиціями. Але, читаючи повість, можна легко переконатися, що основне в людських душах і стосунках завжди залишається незмінним. Це прагнення спілкування з однолітками, дружба та перше кохання, неминучі помилки на шляху дорослішання. Юне та життєрадісне покоління персонажів повісті відтворено й на картинах художників. Насичена кольорова гама на полотні запорізького митця М. Кармазя «Школярі на відпочинку», виконана в реалістичній манері, занурює у світ тих років, що художньо відображено у творі В. Чемериса». Поглибленню вмінь учнів проводити мистецькі паралелі сприяє завдання рубрики «Поміркуй!»: «Роздивися репродукцію картини художника М. Кармазя. Розкажи про свої враження. Доведи, що цей твір живопису тематично споріднений з повістю В. Чемериса».

Для візуалізації навчальної інформації культурологічного характеру в підручнику широко використано ілюстративний матеріал як один із дидактичних засобів розвитку ключової культурної компетентності, зокрема репродукції картин художників І. Іжакевича, І. Труша, М. Біласа, О. Шупляка, О. Гайдамаки та ін., ілюстрації до художніх творів тощо.

Методично вмотивованою у змісті підручника є міжмистецька взаємодія з музичними творами, що мають ідейно-тематичну спорідненість із виучуваними текстами або ж є їх інтерпретацією в інших видах мистецтва. Так, компетентнісно орієнтоване завдання запропоновано у рубриці «Поміркуй!»: «За QR-кодами послухай сучасні патріотичні пісні, про які йшлося в «Літературознавчому клубі». Зверни увагу на відеокліпи. Розкажи про свої враження від почутого й побаченого. За допомогою яких образів-символів і відеодеталей автори кліпів зображують трагізм подій російсько-української війни й ушляхлюють героїзм боротьби українського народу?»

Система компетентнісно орієнтованих запитань і завдань репродуктивного, частково-пошукового та проблемного характеру, що представлена в означеному підручнику, сприяє формуванню ключових компетентностей, актуалізації читацького та суб'єктного досвіду, предметних знань, активізації самостійної аналітичної діяльності учнів у процесі аналізу та інтерпретації художніх творів, поглибленню вмінь власних оцінних суджень.

Висновки. Сукупність ключових компетентностей конкретизовано в навчальних текстах і методичному апараті підручника української літератури для 7 класу, підготовленого авторським колективом Інституту педагогіки НАПН України. Аналітична робота над текстами художніх творів, опрацювання навчального літературознавчого та культурологічного матеріалу, система різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань, що передбачено в змісті та структурі означеного підручника, оптимально сприяють формуванню компетентного читача в реаліях Нової української школи.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в організації моніторингу результативності використання підручника «Українська література» для 7 класу як ефективного дидактичного засобу формування ключових компетентностей учнів.

Використані джерела

- Алексеєнко, Т. (2023). Розвивальний потенціал case-study (кейс-технології) у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти: до методичного інструментарію сучасного підручника. *Проблеми сучасного підручника*, 29, 5–13.
- Бібік, Н. (Ред.) (2017). *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ, Пляєди.
- Бондаренко, Н. (2023). «Читання як життєва стратегія»: реалізація державної політики книгочитання-2032 у підручникотворенні. *Проблеми сучасного підручника*, 30, 19–31.
- Новосолова, В. (2023). Використання підручника у шкільній мовній освіті: тенденції, виклики та перспективи. *Проблеми сучасного підручника*, 30, 112–121.
- Савченко, О. (2019). Інноваційний потенціал підручника з читання. *Український педагогічний журнал*, 3, 65–71.
- Слижук, О. (2023). Використання медіатекстів у підручниках української літератури для 5–6 класів нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*, 29, 194–201.
- Топузов, О., & Засєкіна, Т. (2022). Концепція підручників як складників дидактичної системи адаптаційного циклу навчання. *Проблеми сучасного підручника*, 28, 191–201.
- Яценко, Т. & Пахаренко, В. (2022). Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*, 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211>

Яценко, Т., Пахаренко, В., Слизук, О., Тригуб, І. (2024). Українська література: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Грамота.

Яценко, Т. О. (ред.). (2023) Українська література. 7–9 класи: модельна навчальна програма. Київ: ІМЗО. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Ukrayinska.literatura.7-9-kl.Yatsenko.ta.in.26.07.2023-1.pdf>

References

Aliksieienko, T. (2023). Rozvyvalnyi potentsial case-study (keis-tehnolohii) u formuvanni kliuchovykh kompetentnosti zdobuvachiv osvity: do metodychnoho instrumentariiu suchasnoho pidruchnyka. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 29, 5–13. (in Ukrainian).

Bibik, N. (red.) (2017). *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia*. Kyiv, Pleiady. (in Ukrainian).

Bondarenko, N. (2023). «Chytannia yak zhyttieva stratehiia»: realizatsiia derzhavnoi polityky knyhochytannia-2032 u pidruchnykotvorenni. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 30, 19–31. (in Ukrainian).

Novosolova, V. (2023). Vykorystannia pidruchnyka u shkilnii movnii osviti: tendentsii, vyklyky ta perspektyvy. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 30, 112–121. (in Ukrainian).

Savchenko, O. (2019). Innovatsiinyi potentsial pidruchnyka z chytannia. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 3, 65–71. (in Ukrainian).

Slyzhuk, O. (2023). Vykorystannia mediatekstiv u pidruchnykakh ukrainskoi literatury dlia 5–6 klasiv novoi ukrainskoi shkoly. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 29, 194–201. (in Ukrainian).

Topuzov, O., & Zasiiekina, T. (2022). Kontsepsiia pidruchnykiv yak skladnykiv dydaktychnoi systemy adaptatsiinoho tsykladu navchannia. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 28, 191–201. (in Ukrainian).

Yatsenko, T. & Pakhareno, V. (2022). Kliuchovi kompetentnosti v zmist pidruchnyka ukrainskoi literatury dlia 5 klasu Novoi ukrainskoi shkoly. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211> (in Ukrainian).

Yatsenko, T. O. (Red.). (2023) *Ukrainska literatura. 7–9 klasy: modelna navchalna prohrama*. Kyiv: ІМЗО. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Ukrayinska.literatura.7-9-kl.Yatsenko.ta.in.26.07.2023-1.pdf> (in Ukrainian).

Yatsenko, T., Pakhareno, V., Slyzhuk, O., Tryhub, I. (2024). *Ukrainska literatura: pidruchnyk dlia 7 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. Kyiv: Hramota. (in Ukrainian).

Tamila Yatsenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Chief Researcher of the Ukrainian Language and Literature Teaching Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF THE TEXTBOOK OF UKRAINIAN LITERATURE IN THE FORMATION OF KEY COMPETENCIES OF 7TH GRADE STUDENTS

The article updates the problem of implementing the competence approach in literary education of the New Ukrainian School. Emphasis is placed on the importance of the competence potential of modern programmatic and teaching-methodological support of the school course of Ukrainian literature. The current model curriculum on Ukrainian literature for grades 7–9 of

general secondary education institutions, developed by the author team of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, is briefly characterized in relation to the correlation of its effective component with a set of eleven key competencies. A model of the current textbook of Ukrainian literature for students of the 7th grade of general secondary education institutions is presented, the content and structure of which optimally contribute to the formation of key competencies defined in the new State Standard of Basic Secondary Education. It is emphasized that the concept of the textbook provides for a competence-oriented model of the organization of educational activities, which is based on the implementation of reader-centric and text-centric principles, taking into account the age characteristics of the artistic perception of seventh-graders, their reading and subjective experience. Features of the step-by-step organization of competence-oriented reading activities of seventh graders are outlined. Samples of the educational material of the Ukrainian literature textbook for the 7th grade are presented, in particular, the content of various didactic rubrics is revealed in detail, for the effective formation of eleven key competencies of students. The methods and techniques of the methodological apparatus of the textbook are defined (competence-oriented questions and tasks of a reproductive, partially exploratory and problematic nature) that contribute to the formation of a competent reader, the actualization of reading and subject experience, subject knowledge, and the activation of independent analytical activity of students in the process of analysis and interpretation of the works of art, developing their skills in making evaluative judgments.

Keywords: New Ukrainian School; 7th grade; Ukrainian literature; model curriculum; textbook; work of art; key competencies; students; competent reader.